

ΑΘΗΝΑ 2017

ΧΡΗΣΗ ΑΝΤΙΒΙΟΤΙΚΩΝ ΧΩΡΙΣ ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΥΝΤΑΓΗ ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

Παρόλη την αυτονόητη χορήγηση των αντιβιοτικών κατόπιν ιατρικής γνωμάτευσης και συνταγογράφησης έχει παρατηρηθεί ότι σημαντικό ποσοστό των πολιτών στην χώρα μας (από δημοσκοπήσεις υπολογίζεται στο 15% της συνολικής κατανάλωσης της πρωτοβάθμιας περίθαλψης) προμηθεύεται τα αντιβιοτικά από τα φαρμακεία χωρίς ιατρική συνταγή ενώ τα αντιβιοτικά σύμφωνα με νόμο του 1973 (**Ν. Δ. 96/1973, Περί της εμπορίας εν γένει των φαρμακευτικών, διαιτητικών και καλλυντικών προϊόντων**) καθώς και όσων νομοθετικών διατάξεων ακολουθούν, ανήκουν στην κατηγορία των φαρμάκων που χορηγούνται **μόνο** με ιατρική συνταγή.

Οι συνέπειες της προμήθειας των αντιβιοτικών χωρίς ιατρική συνταγή είναι πολύ σημαντικές γιατί αλλοιώνεται ολοκληρωτικά η αξία της ιατρικής γνωμάτευσης και συνταγογράφησης που δεν είναι φυσικά η οικονομική κάλυψη της δαπάνης του φαρμάκου από τα ασφαλιστικά ταμεία. **Η ιατρική συνταγή εκπροσωπεί την ευθύνη του θεράποντος ιατρού απέναντι στον ασθενή του.**

Εάν η χορήγηση του φαρμάκου δεν πραγματοποιείται με την ευθύνη του θεράποντος ιατρού τότε ποιος αναλαμβάνει την ευθύνη της χορήγησής του;

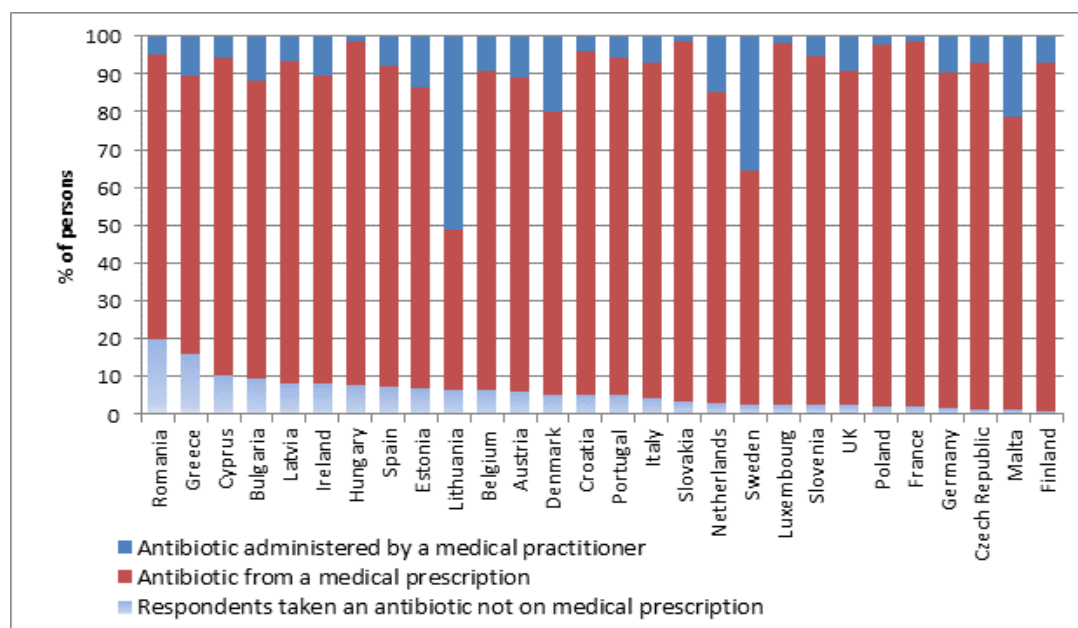
Η χρήση αντιβιοτικών χωρίς ιατρική συνταγή, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα φάρμακα, έχει ευρύτερες κοινωνικές προεκτάσεις γιατί σαν μη ορθολογική ενισχύει την εξάπλωση της μικροβιακής αντοχής. Είναι φαινόμενο που απαντάται διεθνώς είτε σαν σπάνιο (<3% της κατανάλωσης αντιβιοτικών), όπως στη Δανία, είτε πολύ συχνό (>50%), όπως στην Ινδία. Στην Ευρώπη, το φαινόμενο είναι συχνότερο στις

χώρες της νότιας και ανατολικής Ευρώπης και δεν είναι τυχαίο ότι σε αυτές τις χώρες παρατηρούνται, επίσης, τα υψηλότερα ποσοστά κατανάλωσης αντιβιοτικών και μικροβιακής αντοχής.

Το εν λόγω φαινόμενο ορίζεται από την αυτοδιάγνωση και προσπάθεια αυτοθεραπείας με αντιβιοτικά, χωρίς προηγούμενη επίσκεψη σε γιατρό, ο οποίος θα εκτιμήσει αν και ποιο αντιβιοτικό χρειάζεται να χορηγηθεί. Η λήψη αντιβιοτικών χωρίς συνταγή μπορεί να γίνει είτε με την αγορά αντιβιοτικών από το φαρμακείο (ή μέσω διαδικτύου, όπως γίνεται στις ΗΠΑ ή με τη χρήση αντιβιοτικών που παραμένουν στο σπίτι από προηγούμενη χρήση.

Στη χώρα μας, η λήψη αντιβιοτικών χωρίς συνταγή γιατρού είναι διαδεδομένη, με ποσοστά από τα υψηλότερα στην Ευρώπη, όπως καταγράφεται σε δημοσκοπήσεις της τελευταίας δεκαετίας.

Συχνότητα προμήθειας αντιβιοτικών χωρίς ιατρική συνταγή από τους πολίτες στις Ευρωπαϊκές χώρες της (2013 Eurobarometer data)

Χώρα	Αντιβιοτικά χωρίς ιατρική συνταγή	Leftovers
1. Romania	18 %	2 %
2. Greece	15 %	1 %
3. Cyprus	10 %	0 %
4. Hungary	6 %	2 %
5. Spain	4 %	4 %
6. Estonia	5 %	2 %
7. Italy	2 %	3 %

Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΑΝΤΙΒΙΟΤΙΚΩΝ :

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΔΗΜΟΣΚΟΠΗΣΕΩΝ

Τα τελευταία 13 χρόνια (2003-2016) πραγματοποιήθηκαν 7 δημοσκοπήσεις με θέμα τις απόψεις του κοινού για την κατανάλωση αντιβιοτικών. Το 2003 με γραπτά ερωτηματολόγια (3000), το 2007, το 2009 και το 2011 από την METRONANALYSIS για το Πανεπιστήμιο Αθηνών με προσωπικές ή τηλεφωνικές συνεντεύξεις. Επίσης έγιναν δημοσκοπήσεις και τα έτη 2013, 2014 και 2015 από εταιρία δημοσκοπήσεων (ΚΑΠΑ research) με τη μέθοδο Computer-Assisted Web Interviewing (CAWI) για το ΚΕΕΛΠΝΟ, με χρήση του ίδιου ερωτηματολογίου για συγκριτικά αποτελέσματα.

Διαχρονικά και σταθερά ένας στους δυο ερωτηθέντες έχει λάβει αντιβιοτικά το χρόνο που προηγήθηκε. Το ποσοστό αυτό είναι μεγαλύτερο στις ηλικίες κάτω των 18 με αυξητική τάση το 2015 που έφτασε το 72%. Λοιμώξεις ανώτερου αναπνευστικού και οδοντιατρικά προβλήματα είναι οι κυριότερες αιτίες λήψης αντιβιοτικού στην κοινότητα. Το ποσοστό προμήθειας αντιβιοτικών χωρίς συνταγή αυξήθηκε από το 2003 μέχρι το 2013 στα επίπεδα του 25% για να μειωθεί στο 20% το 2015.

Από αυτό το ποσοστό το 8-10% αντιπροσωπεύει αντιβιοτικά που υπήρχαν στο σπίτι από προηγούμενη χρήση (left overs). Διαχρονικά το ποσοστό αυτών που διατηρούν αντιβιοτικά στο σπίτι για ώρα ανάγκης και πιστεύουν ότι πρέπει να το κάνουν, παραμένει σταθερό στο 35%. Το ποσοστό που δηλώνει αναδρομική εκ των υστέρων συνταγογράφηση αντιβιοτικού έχει μειωθεί την τελευταία τριετία στο 6-9% από το 15% που καταγραφόταν προ 5ετίας. Ένας στους τέσσερις ερωτηθέντες αναφέρει κάποια παρενέργεια από τη λήψη αντιβιοτικού. Από την άλλη οι εκστρατείες ενημέρωσης για τη χρήση των αντιβιοτικών στην κοινότητα μέσα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν φαίνεται να έχουν την αναμενόμενη επίδραση

Πίνακας 1. Αποτελέσματα δημοσκοπήσεων 2007-2014. Σημειώνονται τα ποσοστά συγκριτικά όπου είναι αυτό δυνατό

	2007	2009	2011	2013	2014	2015
Χωρίς ιατρική συνταγή	16%	14%	18,4%	25,2	24,2%	18,8%
Προσκόμιση ιατρικής συνταγής κατόπιν της προμήθειας των αντιβιοτικών			15%	10%	6%	9,2%
Χρειάστηκε να λάβετε αντιβιοτικό και δεν το προμηθευτήκατε λόγω οικονομικής δυσχέρειας;				7%	10%	7%

ARNA PROJECT

Antimicrobial Resistance and causes of (Non-prudent) use of Antibiotics in human medicine in the EU

Το ARNA project υλοποιήθηκε την περίοδο 2015-2017 και είχε ως επίκεντρο μελέτης την προώθηση της ορθής και υπεύθυνης χορήγησης των αντιβιοτικών στον εξωνοσοκομειακό χώρο στην Ευρώπη. Η μελέτη επικεντρώνεται σε έξι ευρωπαϊκές χώρες με υψηλή κατανάλωση αντιβιοτικών στην κοινότητα αλλά και με υψηλό ποσοστό προμήθειας αντιβιοτικών από τους πολίτες χωρίς ιατρική συνταγή (βάσει δεδομένων από το Ευρωπαϊκό δίκτυο επιτήρησης κατανάλωσης αντιβιοτικών ESAC/NET και το Eurobarometer) καθώς και στον τρόπο προμήθειας και χρήσης των αντιβιοτικών από τους πολίτες.

Αποτελέσματα του ARNA project για την Ελλάδα

Η μελέτη του ARNA project υλοποιήθηκε μέσω τηλεφωνικών συνεντεύξεων και αποστολής ερωτηματολογίων σε πολίτες, σε επαγγελματίες υγείας (ιατρούς και φαρμακοποιούς) και στη δημόσια υγεία. Απαντήθηκαν 1.487 ερωτηματολόγια από πολίτες και 200 ερωτηματολόγια από επαγγελματίες υγείας.

Τα σημαντικότερα συμπεράσματα συνοψίζονται στα ακόλουθα:

1. 26,7% των πολιτών προμηθεύεται αντιβιοτικά χωρίς την χρήση ιατρικής συνταγής, το 56% εκ των οποίων από φαρμακεία (15% στο σύνολο των πολιτών), το 30% κάνει χρήση αντιβιοτικών από αυτά που έχει ήδη στο σπίτι, το 11% χορηγείται από οδοντιάτρους και το 1,7% από άλλες πηγές. Η Ελλάδα όσον αφορά το ποσοστό προμήθειας αντιβιοτικών από τα φαρμακεία χωρίς ιατρική συνταγή (15%) έρχεται δεύτερη μετά τη Ρουμανία (18%)..
2. Το μεγαλύτερο ποσοστό των πολιτών λαμβάνει αντιβιοτικά για γριπώδη συνδρομή και για φαρυγγαλγία (39,8%).
3. 65% των φαρμακοποιών επιβεβαιώνουν ότι έχουν πουλήσει αντιβιοτικά χωρίς ιατρική συνταγή και 46% ότι δέχθηκαν πίεση από τους ίδιους τους ασθενείς.

4. 69% των ιατρών επιβεβαιώνουν ότι κάποιες φορές πείστηκαν να συνταγογραφήσουν αντιβιοτικά χωρίς να χρειάζονται, ενώ το 38% πιστεύει ότι δεν υπάρχουν πολλά περιθώρια δράσης για τους επαγγελματίες σχετικά με τον περιορισμό της χρήσης των αντιβιοτικών
5. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση 17 χώρες έχουν νομοθετικό πλαίσιο για την απαγόρευση της προμήθειας των αντιβιοτικών χωρίς ιατρική συνταγή και η Ελλάδα είναι μία από αυτές.

Στις 19/5/2016 στο πλαίσιο του ARNA PR. πραγματοποιήθηκε στο ΚΕΕΛΠΝΟ συνάντηση εργασίας όλων των εμπλεκόμενων φορέων (Πανελλήνιος Ιατρικός Σύλλογος, Πανελλήνιος Φαρμακευτικός Σύλλογος, ΕΟΠΥΥ,ΕΟΦ,Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ, Δημόσιας Υγείας Υπουργείου Υγείας) με θέμα την ορθολογική χρήση των αντιβιοτικών στον εξωνοσοκομειακό χώρο με επίκεντρο την προμήθεια από τους πολίτες των αντιβιοτικών χωρίς ιατρική συνταγή (Over The Counter-OTC) και την αυτοθεραπεία με αντιβιοτικά (self-medication). Τα σημαντικά συμπεράσματα της συνάντησης απεστάλησαν στο ΥΥ και αναγράφονται αναλυτικά στο τελικό κείμενο του προγράμματος που δημοσιεύτηκε το 2017 https://ec.europa.eu/health/amr/sites/amr/files/amr_arna_report_20170717_en.pdf.